

YUNAN MİTOLOJİSİNDEN İKİ ÖNEMLİ ÖRNEK

Birincisi:

Antik Çağ varlığı, geçmiş ve geleceği, hayat ve ölümü, dünya ve ahireti, ihtiyaç ve aşkı kuşatacak şekilde **fıtrat** kavramını o kadar güzel anlatmış ki; biz bu hakikati anlatan metinlerini tam anladığımızda; onların ilerici ve bizim gerici olduğumuzu görmüş oluruz. Maalesef, 4-5 bin yıllık o eski dil kaybolduğundan, biz onları ilkel ve geri kabul ederiz; kendimizi de ilerici ve gelişmiş biliriz.

Onların dili; misal, edebî tasvir, arketipal literatür demek olan **mitoloji** ile anlatım idi. Biz bu dili çoğunlukla bilmediğimizden o bilgilere hurafe gözüyle bakıyoruz. Ve başta Tevrat olmak üzere dinlerin dili de buna yakın olduğundan maalesef bugün için insanların çoğu, dinî bilgileri ya yanlış anlıyor veya hurafe olarak algılıyor. Mutlak manada varlıktan, hayattan, değerlerden kopuyor. Başsız ve dipsiz bir anarşizme düştüğünden normal hayvanlar kadar dahi hayatını, hedefine ve lezzetine vardırıyor.

İşte size varlığı, hayatı, fıtratı anlatan mitolojik bir metin:¹

“Psyke, bir Kralın üç kızının en küçüğü ve en güzeli imiş. Gerçekten o kadar güzel, o kadar alımlıymış ki, herkes Afrodit’i bırakmış, ona tapınmaya başlamış.

Afrodit mabedinin sunakları artık bomboş ve herkes hediyelerini Psyke’ye götürüyormuş. Binaenaleyh aşk tanrıçası Afrodit küplere binmiş, kıskançlığından çatlıyormuş. İntikam almak için iş başa düşünce oğlu Eros’a gitmiş ve Psyke’yi dünyanın en çirkin erkeğine âşık ederek Psyke’ye cezasını vermesini istemiş.

Eros da annesinin isteğini yerine getirmek için hemen yola koyulmuş. Eros kim? Aşk tanrısı, Eros, Ares ve Aphrodit’in oğludur. Eros, annesi Afrodit gibi dünyaya güzellik ve neşe yayan, insanların gönüllerini aşk ateşi ile yakan, mutluluklarını veya bu şekilde sonlarını hazırlayan bir karakter. Sırtındaki bembeyaz kanatlarla uçarak dünyayı dolaşır geçtiği yerlere çiçek kokuları saçır, elindeki oklarla insanları kalplerinden vurur onları birbirlerine âşık edermiş.

Psyke’yi bulduğunda, çok mağrur ve kimseye âşık olmamakla övünen bu genç kızı, dünyanın en çirkin, en kötü erkeğine âşık etmeye niyetliymiş ancak kalbini nişan alarak oku atmak üzereyken Psyke’nin güzelliği aklını başından almış. Onu başkasına âşık etmek isterken kendisi âşık olmuş. Oku kullanmaya çalıştığında ise hedefini vuramamış. Bunun sonucunda Psyke’i annesinin gazabından kurtarmak ve onunla birlikte olabilmek için bir plan hazırlamış ve tanrıların habercisi Hermes’den yardım istemiş. Psyke’in annesi ise ertesi gece rüyasında tanrı Hermes’i görmüş. Tanrı ona bir haber getirmiş, kızının kaderi bağlanmıştı demiş.

O tanrılar tarafından çirkin bir yılanı eş olarak uygun görüldü. Ertesi günün alacakaranlığında denize bakan yüksek bir kayanın üzerinde gece karası elbiselerle bekleyecek ve eşi onu gelip alacak. Ölümlüler, Tanrıların isteklerine nasıl karşı çıkabilir, neticede Psyke kaderine boyun eğerek denilenleri yapmış ve kayanın tepesinde yeni eşini

¹ Bu metnin ardından bütün detayları ile onun yorumunu göreceksiniz... Antik çağın, varlığı anlamada bizden daha iyi durumda olduğunu anlayacaksınız.

beklemeye koyulmuş. Bulutlar gelip onu sarmaladığında ve büyüü bir uykuya yatmasını sağladıklarında o hâlâ yeni eşini görmeye çalışmaktaymış. **Psykhe gözünü Eros'un muhteşem sihirli sarayında açmış.** Bu saray uyuyan **bir ormanın ortasında kurulmuş, muhteşem fakat ıssız bir saraymış.**

Eşi akşam geliyor ama içerde ışık olmasını istemiyormuş. Psykhe her ne olursa olsun tanrıların isteklerini yerine getirmekte kararlı bir şekilde mumları söndürüp yeni eşini yatakta beklemeye başlıyor, gece Eros geliyor ve eşine güzel sözler söylüyor ama kendini tanıtmıyor, aşk tanrısı olduğundan bahsetmiyormuş. Sihirli sarayda bir insanın isteyebileceği her şey varmış. Fakat Psykhe'nin tek istediği kendisini deliler gibi seven bu delikanlının yüzünü görmekmiş. Fakat Eros bunu kabul etmiyormuş, **gece hep karanlıkta geliyor ve güneş doğmadan da gidiyormuş, akşamları sarayda ateş ya da mum yakılmasını yasaklamış.** Psykhe ne kadar yalvarsa da fayda etmemiş. "Aşkımızın sırrını kalbinde taşıdığın sürece mutlu olacaksın" demiş Eros "Beni görmeyi aklından bile geçirme, kim olduğumu ya da kimin oğlu olduğumu öğrenme, bilmeden tanımadan beni körü körüne sev. Senden gizlenen şeyleri öğrenmeye çalışarak mutlu olma fırsatını elinden kaçırma." Ve Psykhe de bunu kabul etmiş. Eros'u görmeden kim olduğunu bilmeden, körü körüne sevmiş. Birlikte çok mutluymuşlar. Ancak böylece geçen bir süreden sonra Psykhe gündüzleri çok sıkıldığından, kocasına dert yanmaya başlamış. Ailemi özledim filan demiş. Eros da en sonunda Psykhe'ye kız kardeşlerini saraya getireceğini söylemiş. Yalnız bir söz istemiş, geldiklerinde onların laflarını dinleyip, gereksiz bir eylemde bulunmayacaksınız.

Kız kardeşler gelince onu özlemle karşılamışlar. Hepsi birbirini çok özlemiş, Psykhe'yi çok da merak etmişler, bir sürü sorular soruyorlarmış ve duyduklarıyla dehşete düşüyorlarmış. Psykhe, kocasını sadece geceleri yanında bulduğunu ve asla yüzünü göremediğini ama çok iyi kalpli bir insan olduğunu ve onu çok sevdiğini anlatınca **kız kardeşleri gayet fesat bir fikir üretmişler.** Belki de Psykhe'nin kocası gerçekleri saklamaya çalışan bir canavardı ya da o kadar çirkindi ki bundan çok utanıyordu... Fesatça fikirlerinin ardından, Psykhe'nin kafasını bir sürü sorularla doldurmuşlar ve ona **bir gece kocası uyurken bir hançer alıp mum ışığında bakmasını söylemişler.**

Psykhe'nin aklını bu sorular kemiriyormuş ve akşam merakına yenik düşmüş, kocası uyumuşken eline bir mum, bir de canavarsa ve uyanıp saldırırsa diye hançer alıp kocasının yüzüne doğru eğilmiş. **Güllerle kaplı bir yatakta yatan dünyanın en yakışıklı, en mükemmel erkekini, kocaman beyaz kanatlarını ve yanında duran bir okla yayları görmüş.**

Kocası aşk tanrısı, Eros idi. Psykhe adeta büyülenmiş ve kocasına bir kez daha âşık olmuş. **Bakarken, elindeki mumu unutmuş ve dalgınlığından mumdan kızgın bir damla Eros'un kanatlarına damlamış. Damlanın verdiği sıcaklıkla uyanan Eros, ondan istediği tek şeyi de yapmayan Psykhe'yi görünce hayal kırıklığına uğramış ve pencereden uçarak onu terk etmiş.**

Psyche ne yapacağını şaşırmış, teker teker **tüm tanrılara gidip Eros'u ona geri dönmesi için ikna etmelerine yalvarmış,** fakat Eros, Olympos Dağı'nın tepesinden Psykhe'yi sadece seyrediyormuş. O'nu hala çok seviyormuş fakat yaşattığı hayal kırıklığını unutamıyormuş. "

Psyche, son şansı olarak kendisinden nefret ettiğini bildiği **Afrodit'e yalvarmaya gitmiş.** Afrodit ise onu soğuk ve düşmanca bir gülümseyişle karşılamış ve onun **iyi bir eş olup olamayacağını test edeceğini söylemiş.** Psykhe'ye yapmadığını bırakmamış. Önce bir sürü tahılın içinden tane buğdayları ayırtmış (neyse ki karıncalar yardımına koştu), sonra da gidip

altın koyunların tüylerini kırpmasını istemiş (bu vahşi koyunları kırpması ve yünlerini eğirmesi için çoban yardımcı oldu ve öğlen hepsini kavalıyla uyuttu), son olarak da Hades'in karısı Persephone'dan büyüülü güzellik kutusunu almasını ama ne olursa olsun kutunun içine bakmamasını söylemiş... Maalesef Psykhe bir kez daha merakının gazabına uğramış ve zor da olsa alabildiği kutunun içini açıp bakmış. Kutunun içindeyse gözle görülebilir bir şey yokmuş; sadece ölüm uykusu... Psykhe orada uyuyakalmış ve nefes alıştı durmuş. Eros olanlardan habersiz, bu süre zarfında aşkından daha fazla ayrı kalamayacağına karar vererek onu aramaya koyulmuş. Psykhe'i annesinin sarayında bulmuş ve O'na ulaşmaya çalışmış ama Aphrodit buna müsaade etmemek için kendi oğlunu bile zincire vurmuş. Bunu gören Zeus artık daha fazla dayanamamış ve Eros'u yanına çağırmış. Buna bir son vermesini, artık onu affetmesini söylemiş. Eros, gidip Psykhe'yi alıp Olympos Dağı'na getirmiş. Aphrodit her ne kadar bu birleşmeye karşı çıksa da tanrıların Kralının gazabından korkarak itiraz edememiş. Zeus'un önünde Psykhe'ye önce Ambrosia (tanrıların/ölümsüzlerin yiyecek/içeceklerinden biri. Bir de şaraba benzer bir şey içiyorlar adı Nektar) içirip ölümsüzlüğe kavuşturmuşlar, sonra da Psykhe ile Eros evlenmiş. Tanrı ve tanrıçaların arasında sonsuza dek mutlu yaşamışlar.

Varoluş ve hayatın özü ve izahı olan

Psykhe'nin Hikâyesi

Bu hikâyede geçen kral, her şeye egemen olan Allah'tır. Burada birkaç sefer "tanrılar" ifadesi geçiyor. Bu ise dinî literatürde melekler demektir. Çünkü tabiat âlemindeki her canlının, her varlığın ve gücün temsilcileri ve bilinçli boyutları var. Eski insanlar tabiata, canlılara ve sürekli olan bazı güçlere taptıkları için, bunları bilinçli olarak temsil eden meleklerle tanrılar demişlerdir. Tanrı, tapılan varlık demektir. Evet, eskiden herkes tabiata ve hayata tapardı. Tabiat ve hayata özellikle çok güzel olan dişilik ve aşka (Afrodit'e) tapıyorlardı. Fakat insanlık bunun geçici olduğunu anlayınca, dinler sayesinde ölümsüz olan ruha (Psykhe'ye) tapmaya başlamışlar.

Hikâyede geçen kralın üç kızından biri; cansız, fizik âlemdir. Diğer saf can olan ruhtur. Üçüncüsü ise, madde ve ruhun birleşmesi ile ortaya çıkan hayat ve aşktır. Birinin ismi, Psykhe, diğerinin ismi Afrodit'tir. Bir kızın ismi ise hikâyede geçmiyor. Burada kız, ürün ve güç demektir. Evet, Cenab-ı Allah; kudret, ilim ve iradesiyle her şeyi yaratır ve yönetir.

Afrodit'in oğlu olan Eros ise, somut ve maddi olan biyolojik boyut demektir. Afrodit bu hayatın aşk ve soyut boyutu olan aşkı temsil ederken Eros hayatın kendisini temsil ediyor. Eros (hayat,) Ares (savaş) ve Afrodit'in (aşkın) oğludur. Evet, Ares (savaş) ve Eros (hayatın somut boyutu) zahiren eril ve güçlü oldukları halde; Afrodit (aşk ve barış) daha çok egemendir. Çünkü hayatın özü; birlik, barış ve aşktır.

Yani Eros (görünen somut hayat) dünyaya güzellik ve neşe yayar. Aşk ateşini yakar. İnsanları ya mutlu veya bedbaht eder. Hayat (Eros) dünyanın her tarafına yayılmış, bazılarını çiçek ve kokularla evlendirir, bazılarını da aşk okuyla birbirine âşık eder; daha çiçek ve kokuya gerek kalmaz. Eros'un kanatları beyazdır. Bu ise hayatın üst seviyesinin sembolüdür. Çünkü hayatın tümü demek olan uçan atın (Pegasus) kanatları bazen kara, bazen beyazdır.

Eros (hayat) Psykhe'yi bir çirkine (verimsiz ve kötü bir âleme) âşık etmeye çalışırken kendisi ona âşık olur. Yani somut dünyevî hayat aslında ruhanilik ve maneviyatı bozan bir şeydir. Fakat ruh ve maneviyat (Psykhe) o hayatın içine girince o kadar güzel ve verimli olur ki; dünya adeta sonsuzluk âlemi olur.

Eros ile Psykhe'nin evliliği melek ve peygamber demek olan Hermes sayesinde gerçekleşir. Evet, sağlıklı bir din olmadan gerçekçi bir ruhanilik ve maneviyat olamaz. Hayat tatlı bir aşk seviyesinde yaşanamaz. Hermes'e yalvaran, Psykhe'nin anasının karakterinin anlatılmaması, ruhun nesnel ve somut boyutunun mahiyetinin hiç anlaşılmadığı ve anlaşılamayacağı demektir. Ana, maddi çevre demektir.

Ruh tek başına kalınca adeta kaderi bağlanmış verimsiz bir durumdadır. İşte bu durumdan kurtulması için madde ile evlenmesi gerekmiş; madde ile evlenince önce ilk canlılar (yılan gibi) ortaya çıkmış. Yılan ve balık hayatın ilkel seviyesinin sembolüdürler. Balık bu seviyenin iyi tarafını, yılan ise kötü tarafını temsil eder. Ve Psykhe 50 milyon yıl sabretmiş; bu sabrın sonucu olarak Eros'un sihirli sarayına getirilmiştir. Psykhe, bulutlar (yüce güçler) ve uyku (derin ruhlar) sayesinde Eros'un sarayına (insanlık boyutuna) götürülür. Bu saray ormanın içindedir ve ıssızdır. Orman kalabalık sosyal hayat demektir. İssız olması da, ilkel insanların gerek sosyal ve gerek duygusal yönden verimli olmayışıdır. Saray insan bedeni demektir; sarayın sakinleri, insanın duygu ve düşünceleridir. Bu saray başta ıssızdır; çünkü çocuklarda da ilkel insanlarda da duygu ve düşünceler başta yoktur.

Eros aydınlanmayı istemiyor. Evet, bu görünen hayattaki insanlar, ruhları görse artık hiç maddiyattan lezzet almayacakları gibi; ruh (Psykhe) da hayatın biyolojik güzelliklerini görse, nefisleşir, maddileşir, mutsuz olur.

Bu maddi araç gereçler ve hayatın maddi duyguları, tam bir melek olan hayatı bazen canavarlaştırır. Ruh da mutsuz olur. Bu sefer mutluluğu aydınlanmada arar. Yani ruh, bilimler ışığını kullanır ki, eşi olan hayatın bir canavar olmadığına kanaat getsin.

Hayat her zaman Olympos Dağında zirvede de olsa, aydınlanmaya sebep olan bilimler onu mutsuz etmiştir; uçmasına ve yücelere çıkmasına sebep olan kanadını incitmiştir. Bu durum, Eros'tan çok Psykhe'ye zarar vermiştir. Yani ruh verimliliğini kaybetmiştir.

Psykhe (ruh) bu kötü durumdan çıkmak için önce şehvani aşka (Afrodit'e) yalvarır. Bu aşk, önce beslenmeyi (tahıl) sonra zenginliği (altın koyun) sonra boş bir kutu olan ölümü şart koşmuş.

İnsan ruhu beslenmeyi ve zenginliği beceriyor. Fakat ölümü beceremiyor. Beslenme konusunda karınca (ekosistem) insanı kurtardığı gibi; fakirlik konusunda da çobanlar (işçiler) insanlığı kurtarır. Fakat ölüm konusunda uyuyup kalıyor.

Hades ölümler diyarı demektir. Hadesin karısı Persephone, Zeus ve Demeter'in (Allah ile kimyanın) kızıdır. Persephone, kelime olarak diriliş gücü demektir. Kışın Hades'in yanına gider; bahar ve yazda tahılları diriltmek için yeryüzüne çıkar. Evet, ölüm boş bir kutudur; kabir ve tabuttur, derin bir uykudur. Fakat sonsuz İlahi güç (Zeus) kimyevi mucizelerle ölümleri diriltir.

Şehvani aşk (Afrodit,) hayat ruhanileşmesin diye onu zincire (binbir bağ ile) bağlamak ister. Afrodit denizköpüğünden olma demektir. Evet, nefsanî aşk bir kabarma ve geçici bir hevestir.

Fakat bu durum Zeus'un (Theos = Theo = Allah'ın) gayretine dokunur. Allah bu ruh ve hayatı bir araya getirir. Onları Olympos Dağına (zirveye) çıkartır. İşin içine Allah girince artık Afrodit (nefis) korkup işi bozmaz. Bu hayat ve ruh Allah'ın önünde (İlahi kutsal aşk şarabını içip evlenmişler. Ruhanî ve meleklerin yanında (Cennette) ebedî ve mutlu olarak yaşamışlar.

Son bir cümlelerin yorumu: Eros Olympos Dağının tepesinden Psykhe'yi sadece seyrediyormuş. Onu hala çok seviyormuş. Fakat hayal kırıklığını da unutamiyormuş. Evet, dünya hayatı zirveye (Olympos'a) çıktığı dönemlerde ruhsuzlaşır ve ruhu yine özler. Bunun sebebi de, küçük bilinç ve dünyevî bilimlerin parıltısına itimat edip; sonsuz gibi görünen varoluş gecesinin asıl aydınlık olduğunu bilmemesidir.

İnsanî bilimler ve bilinç mumunun asıl kaynağı ruhtur. Bunlar göreceli birer ışık oldukları; ve hayatın ve ruhun o engin gecesinin mahiyetini bilmedikleri için sonsuz olan ruh ve hayatın uçuş yeteneği demek olan maneviyata zarar verirler. İnsanlık bilinci; hayat sonsuz bir mutluluk da bir canavar da olabilir, diye merak ettiğinden maddi bilimler ve felsefe mumunu yakmıştır. Geçici olarak sonuç çok iyi olmamakla beraber inşallah insanlık yine o sonsuz güzelliği ve mutluluğu ebedî olarak yaşayacaktır.

İkincisi:

Bu başlık altında antik Yunan felsefe ve bilimine bakacağız. Ve o dönemin inanç, düşünce ve bilim algısını, ana hatları ile görmek için; M.Ö 600'lü yıllardan ta M.S. 200 yıllara kadar ki bir kesiti gözlemlememiz gerekir. Belki eski Mısır, Babil ve Sümer kültürlerine ve mitolojik birikimlerine kadar değinmemiz gerekir. Çünkü Yunan felsefesinin ilk kaynağı bu eski medeniyetlere dayanıyor. Ayrıca Yunan felsefesinin altyapısı da o eski medeniyetler gibi mitolojik birikimdir. Çünkü hiçbir toplum, vahşet ve bedeviyet döneminden mitolojik ve belirli inanç aşamalarını geçirmeden felsefe ve bilimsel çalışmalar devrine geçebilmiş değildir.

İnsanlığın, medeniyetin, felsefe ve bilimin bu derin köklerini her yönüyle anlatmak ciltlerce kitap ister. Ayrıca benim bilgi dağarcığımı da aşar. Onun için biz, ana konumuz olan din-bilim ilişkilerine ışık tutacak kadar tarihin bu renkli ve derin vadisinin ana hatları ile haritasını çıkaracağız. Konumuz ile ilgili olan sekiz alanı birer-ikişer paragraf ile açıklamaya çalışacağız. Şöyle ki:

1) Bütün medeniyetlerde özellikle Sümer, Mısır, Babil ve Yunan'da felsefi ve bilimsel çalışmalardan önce bilgi olarak sadece mitolojik veriler var. Bu mitolojik veriler için bazıları hayalî hikâyeler; bazıları hurafevari inançlar diyor. Bazıları da bu mitolojik metinlerin gelişmiş parçalarını tarihi bilgi sanıyor. Birçok yazarın Gılgamış ve Troya destanlarını tarih sanması gibi.

Benim kanaatim –ki bu kanaatimi ilmî analizler ile isbat edebilirim- bu mitolojik metinler ne hayali hikâyelerdir ne hurafevari inançtır ne de yanlış ve eksik aktarılmış tarihî bilgilerdir. Bunlar, sonsuz bir bilinç ve manalar içeren varlık ağacının; insan kalbi (bilinçdışı duyusu) üzerinden görünüp kaleme alınan insanlık arşivinin ilk belgeleridir. Çünkü insan uyurken veya çocukluk döneminde iken üst korteks aktif olmadığı için; onun bilinçdışı duyusu aktif olur. Bunları net görebilir. Eski insanlarda üst korteks tam çalışmadığı için ve insanlık bir nevi tufuliyet çağını yaşadığından mitolojik veriler denilen bu arketipleri daha net görebilmiştir.

Çünkü insan, sonsuz bilinç ve mana içeren varlık ağacının çekirdeği ve meyvesi olduğundan; o mana ve bilinç katmanları onun DNA'sında ve beyin katmanlarında yazılıdır. Bunlar ihtiyacın tetiklenmesiyle ortaya çıkarlar. Bu bilimsel noktayı bilmeyenler, ilkel insan ve çocuk insan, magic beyne sahiptir; bu gibi şeyleri uydurmuşlardır, diyebilmişler. Gılgamış Destanı üzerine yazdığım yorumlar, bu metinlerin yapısının böyle olmadığını gösteriyor. Bu mitolojik malzeme

Sümer ve Babil’de fazlaca var olduğu gibi; Yunan’da da zengin bir malzeme vardır. Mesela bu malzemenin binlerce parçasından sadece şuna bakalım:

[Yunan mitolojisinde yüzlerce isim ve kavram var ki; her birisi için bir cilt kitap yazılsa ancak anlaşılabilir diyebiliriz. Fakat konumuz olan varlığın ve dinî literatürün anlaşılması için beş-altı tanesine değineceğiz. İşte:]

“Önce kaos vardı. (Kaos, karışıklık, şekil almamışlık, sonsuz bir boşluk ve karanlık demektir.)

Kaostan Geia doğdu. Geia mekân, genişlik ve her şeyin dayanağı (içinde var olacağı) alan demektir. Jeoloji kelimesi buradan gelir. Bu kelime somut varlık ve madde manasında da kullanılır. Sonra Eros doğdu. (Eros, aşk yani varlık alanlarının ve parçacıklarının birbirini sevmesi demektir. Bu aşamada Eros çekim gücü manasındadır.)

Kaostan bir de Erebos (karanlık) Ether (mavi ışık veya parçacıklar) ve Hemera (kızıl ışık) doğdu.

Geia (mekân) Uranosu doğurdu. (Uranos, uzay demektir.) Geia ile Uranosun bir araya gelmesinden 12 titan doğdu. Bunlardan sadece birinin isminin manasını biliyorum: Kronos: Zaman. Evet, zaman, her şeyi ezip geçen bir titandır. Kronos büyük ihtimalle görünürlük manasına gelen diğer bir titan olan Rhea² ile bir araya geldi.

Bunlardan Hestiya (varlık) Demeter (Kimya) ve Hera (Biyoloji) isminde üç kız doğdu. Hades (ruhani yeraltı âlemi) Poseidon (su ve deniz) ve Zeus (İlahi tecelli) isminde üç erkek çocuk da doğdu. (Kızlar feminendirler; erkekler ise erildirler.)

Bununla beraber Kronos bütün çocuklarını yutuyordu. Evet, zaman aşımı her şeyi yutuyor. Fakat anası Rhea, Zeus’u (ehadiyet tarzındaki İlahi tecelli) Girit’te (yaratılış adasında) sakladı. Kronos onu yutamadı. Bunun üzerine Zeus Hera (biyolojik, feminen yumuşak dünya³) ile evlendi. Eril güç feminen güç ile birleşince dünya kurulmuş oldu. Fakat Zeus Hera’nın kıskançlığına rağmen başka kadınlarla da (diğer feminen güçlerle de) evlendi. En meşhurları şunlardır: Europa, Danae, Leda, Antipo, İo..

Mitolojik metinlerden anlaşıldığı kadarı ile Europa Hristiyanlık dinini temsil ediyor. Danae ise bilgiyi temsil ediyor. Nitekim Zeus (İlahî tecelli) hayattan ayrı olarak din ve ilim ile ilgilenir. Fakat Hera (madde ve hayat) bu soyut hakikatleri kıskanır.

Zeus’un diğer mitolojik eşlerinin açıklamasını başka bir çalışmaya bırakıyorum.

2) İnsanlığın ilk dersi olan mitolojik metinlerin birçok faydalı sonucu olmuştur. Mesela:

a) İnsanda sağlam bir kişiliğin oluşması. (Çünkü yüce veya ölümsüz bir O’yu bilen insanda sağlıklı bir ben oluşur; insan bensizlik ve kişiliksizlik veya psikopat olmaktan kurtulur.)

b) Varlığı kutsal bilmek ve dolayısıyla ona değer vermek. (Samilerin her kelimenin önüne İlah

² Büyük bir ihtimal ile bu literatürün çoğu, Akkadçadan Yunancaya geçmiştir. Mesela karanlık manasına gelen erebo, kırmızı ışık manasına gelen Hemera, iz (parçacık) manasına gelen esir kelimeleri Akkadçadır.

³ Heranın bir ismi de Junan’dır. Bu ise ya Aryen dil grubundaki Jin (kadın/hayat) kelimesinden gelir. Veya Akkadçada yaşayan demek olan yahyadan gelir. Avrupalılar Yahya’ya John diyorlar. Hera ise, yün gibi yumuşak, feminen yapı demektir. Ki maddî biyolojik hayat böyle bir şeydir.

manasına gelen **el** takısını ve Aryen milletlerin yine Teo manasına gelen **the** edatını koyması bunun delilidir.)

c) Bu metinlerdeki açıklamalar sayesinde insanlık basit de olsa nedenselliği ve nasıllığı öğrenmiştir.

d) Ki bunun bir sonraki adımı felsefi ve bilimsel düşünce ve çalışmalar olmuştur.

3) Bu bilimsel ve düşünsel çalışmaların izini Sümer, Mısır özellikle Babil ve Ebla medeniyetlerinde görüyoruz. Sümer birikiminin tamamen Akadlara geçtiğini görüyoruz. Fakat Mısır ve Babil İmparatorlukları, devlet ve siyaseti ön planda tuttukları için ve dolayısıyla baskı ve şiddet çok fazla olduğundan bu bilimsel filizlenmeler onlarda tam gelişemedi. Bize ancak çok azı Yunanlılar üzerinden gelebilmiştir. Evet, Askeriyede ilim olmaz. İlim özgür bir ortam ister.

Ebla devleti, devletten daha çok ticaret ve diyaloga önem verdiği için onların arşivi diğer imparatorlukların arşivlerinden daha zengin olduğu görülmüştür. Akadların bir kolu olan İbraniler, yarı göçebe olduklarından yani nispeten özgür olduklarından Akadların ve Eblanın mirasını bir derece koruyabilmişlerdir. Ayrıca bunlar Suriye ve Filistin’de yaşadıkları için bu aktarmaya çevrenin de faydası olmuştur. İbranilerin amca çocukları olan Araplar ise daha çok çölde yaşadıklarından; dolayısıyla Akad alfabesini kullanamadıklarından, Yahudiler gibi Akad inanç ve birikimini muhafaza edemediler.

4) Anadolu ve şimdiki Yunanistan yöresi ise; a) Hem iklim olarak tam elverişli bir alan olduğundan. b) Hem site devletleri ile yönetildikleri için daha özgür olduklarından. c) Hem maddi refah ve iletişimin imkânları arttığından öyle köklü bir felsefe ve bilime tarla oldu ki insanlık hala o birikimi kullanıyor diyebiliriz. Fakat bu birikim birçok yönden Mısır, Fenike ve dolayısıyla Akad birikimine borçludur. Yunanistan’daki bu verimli oluşumun başlarındaki ilk büyük kahraman Pisagor’dur. Bu zatın kitapları elimize geçmiş değildir. Fakat onun temel düşüncelerini ansiklopedilerde görebiliyoruz.

Bir Hatırlatma: Mısır, Sümer ve Akadlarda mitoloji, inanç ve bilimsel veriler bir arada ele alınıyordu. Bunlar Yunanistan’a gelince felsefe, mitoloji ve inançtan nispeten ayrıldı. Zaten felsefe kelimesinin aslı filo-sofia’dır; bilim ve bilgelik sevgisi manasına gelir. Yani Eski Yunanda felsefe ve bilim bir arada idi. Daha sonra Rönesans ve Aydınlanma çağında bunlar birbirinden ayrıldılar. Tıpkı felsefenin mitolojiden daha önce ayrıldığı gibi.

5) Yunan bilim ve felsefesinin başı sayılan Pisagor’un beş özelliği:

a) Pisagor, Yunanistan’da Matematik, Astronomi, Müzik, Fizyoloji ve Tıp ilimlerinin temelini atan bir bilim adamıdır.

b) Reenkarnasyona inandığı için ve matematiksel formülleri Babil’deki bilgilere benzediğinden; onun bunları Mezopotamya ve Mısır’dan aldığı tahmin ediliyor. Nitekim Haran’a gittiği söylenir.

c) O, öğrencileri ve okulu Yunanistan’da ve göç ettiği İtalya’da iki sefer iktidarın ve halkın hücumuna uğramıştır. Büyük bir ihtimal ile onun bu bilimsel çalışmaları, halkın mitolojik inancı ile çeliştiği için bu gibi durumlar onun başına gelmiştir. Tahminime göre tarihte ilk bilim-din çatışması budur.

d) Pisagor'un en önemli tezi; varlıkların mahiyetinin sayılar olduğu ve her şeyin matematiksel sayılar gibi birbiriyle ilişkili ve uyumlu olduğu bilgisidir.

Bu bilgi birçok çevrelerce özellikle şimdi İslamcı geçinen siyasal iktidar taliplerince müthiş bir hurafe olarak kabul edildi. Hâlbuki bilgisayar ve yazılım kültürü bilindikten sonra bu meselenin gerçek olduğu artık gözlemleniyor. Nitekim Kur'an 'her şey hesap ve ölçü ile'dir' dedi. İbn Arabî ve Davud-u Kayseri gibi zatlar, varlık algılarını sayılar yani 1 ve 1'in türevleri üzerinden anlattılar.

e) Altyapının kısıtlılığına rağmen, Pisagor okulu ve ekolü 300 yıl gibi uzun bir zaman ayakta kalabilmiştir.

6) Bu önemli okuldan sonra Yunan düşünce tarihinde ikinci bir köşe taşı Sokrat'tır. Fakat Sokrat bilimden daha çok sosyal konular ve ahlaki değerler üzerinden felsefesini yaymıştır. Ama o da o günün mitolojik inançları ve siyasi iktidar tarafından idam edilmiştir.

Onun öğrencisi olan Platon (Eflatun) bilim ve felsefe için iki önemli temel taşı yerleştirdi. Başta varlığın dualiteli yapısı olmak üzere (ideler ve madde diyalektiği gibi) çok önemli ontolojik bir temel attı. Ayrıca bilimleri kesin ve zan diye iki kısma ayırdı. Yani bize göre çağdaş iki disiplin olan Ontoloji ve Epistemolojinin ilk kurucusu Platondur, denilebilir.

7) Yunan bilim tarihinde önemli bir köşe taşı da Aristo'dur. Aristo, Yunan'ın bütün birikimine sahip çıktı. O günün materyalistlerine ve sofistalarına (nihalistlerine) karşı başta Mantık, Psikoloji ve tabiiyat (doğa ilimleri) olmak üzere bu birikimi tasnif etti. Belli bir sistem oluşturdu. Büyük İskender'in desteğiyle o günün dünyasına bu ilimler yayıldı.

Aristo'nun bu geniş külliyatı içinde üç kilit kavram vardır:

a) Heyula ve suret. Yani saf bir enerji var. Bu enerji ilk ham malzeme gibidir. Hyle (heyula) Yunancada odun yani ham malzeme demektir. Suret yani herhangi bir mahiyet, o malzemenin içine girer; fizik olarak nesneler ortaya çıkar. Büyük bir ihtimalle Physic (fizik) ve Psyche (psik) ya aynı kelimedir veya aynı kökten gelme kardeş kelimelerdir.

Ayrıca bu heyula (enerji) ve suret (yazılım: eşyaya form veren öz) bugün de yani 2350 sene sonra bile hala geçerlidir. Mantiğin önemli bir bölümü olan tasavvuratta (eşyanın varlığını tanımada) hala kullanılır. Muhtemelen bu suret kavramı Pisagor'un her şeyin aslı sayılara dayanır ilkesinden mülhemdir.

b) Aristo, başta bu iki kavram olmak üzere varlığın anlaşılmasına yarayan birçok ilkeyi de ortaya koydu. İnsanlar genellikle bu ilkelere dayanarak (yani tümünden gelerek) tarih boyunca ilim ve düşünce geliştirdiler.

c) Aristo'nun en önemli bilimsel metodu ise **istikra'** yani **tümevarım** yöntemidir. Fakat gerek onun tüm dengelinin temelleri olan ilkelerinin bir kısmının yanlışlığı ve gerek altyapı olmadığından tümevarım (istikra) yönteminin başarılı bir şekilde kullanılmaması ve dolayısıyla işlevsiz kalması, bize ve birçok bilim tarihçisine diyor ki:

Aristo, bilime olan katkısından çok daha fazla bilime ve zihinlere kilit vuran ve taklit yolunu açan bir unsur olmuştur. Evet, Avrupa'da Kiliseyi kilitleyen ve İslam dünyasını bugünkü

sefalette tutan bu istikra maddesinde anlattığımız başarısızlıktır. Onun için Bediüzzaman, çoğunlukla istikra kavramını, ‘**müsbet ilimlerin istikra-ı tammi ile**’ şeklinde kullanır. Çünkü tam tümevarım ancak ilim disiplinleri ve evrensel kurallar ile elde edilebilir.

Maalesef tümevarım (delil-i inni) yöntemi, altyapısızlıktan dolayı işletilmediği için Ortaçağ genellikle tündengelim (delil-i limmiyi) kullandığından Ortaçağın eğitim ve ilim tarzı hayal ve spekülasyonlarla gerçekleşmiştir. Skolâstik eğitim çok uzun bir dönem insanlığı karanlıkta tutmuştur.

Bazı Müslümanlar, bizim için Orta çağ yoktur, derse de İslam bilimi ve İslam felsefesini gösterecekler de bunlar dikkat ile incelendiğinde İslam bilimi ve İslam felsefesi dedikleri şeyin, başta Pisagor, Hipokrat, Eflatun, Aristo ve Neo-Plâtonculuktan başka bir şey olmadığı görülecektir.

Bediüzzaman bu durum için *İslam Âlemi, Kur’anî ilkeler üzere kendine yeni bir bilim kuracağına; maalesef Yunan köhneleşmiş olan felsefesine tilmizlik yaptılar* diyor; Muhakemat isimindeki metodoloji kitabında.

8) Bununla beraber, Aristo’nun bu birikimi Farabi, İbn Sina ve İbn Rüşd üzerinden Batıya varınca Batıda bir ışığın doğmasına ve Kilisenin baskısının azalmasına sebep oldu. Rönesans kelimesini doğuş diye çeviriyorlar. Aslında kelimenin kökü ışığın doğuşu demektir. Aydınlanmanın başlangıç dönemi manasına gelir.

Batı bir sefer ışığın doğuşunu yakaladı. Bunu tam aydınlanmaya vardırdı. İslam dünyası ise, Endülüs, Bağdat, Semerkant ve Hind başta olmak üzere 20 sefer Rönesans’ı yaşadı. Ama hala da aydınlanmaya geçebilmiş değildir.

Eğer Batı Aydınlanmayı yaşadı ve neden işler düzelmedi, diye sorarsanız.

Cevabımız Şudur: Batıdaki aydınlanma materyalize oldu. Sanayi devrimi sonucu gelişen siyasi ve ticari hedefler yanında; perde arkasındaki Kilisenin egemenliği ve işçi hareketlerinin materyalizme ve Komünizme alet edilmesi, gerçeğin görünmesini engelledi.

Bahaeddin Sağlam